

Bendrija „LEMTIS“

2015 metų ekspedicijos medžiaga

PROJEKTAS

TREMTIES VIETŲ APLANKYMAS IR SURASTŲ KAPŲ INVENTORIZAVIMAS
KRASNOJARSKO kraštas

Ekspediciją rėmė

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS MINISTERIJA

TURINYS

[illegible]

ALAGIRKA

Moterys dirbo įvairius darbus: prižiūrėjo gyvulius, įvairius lauko darbus, kitos siuvo rūbus. Vyrų kirto mišką, gaudė žuvis, dirbo vairuotojais, kombainininkais, ir t.t. Žiemos buvo šaltos, oro temperatūra nukrisdavo iki 50-55 laipsnių šalčio, o vasaros karštos. Vasarą kankino karščiai ir mažos musytės (maškara), žmonės veidą apsisaugodavo tik tinkleliu.

Alagirkos kaimas išnyko maždaug prieš 30 metų, dabar ten nieko nelikę, tik dunkso pliki laukai, apaugę krūmokšniais ir piktžolėmis. Iš šio kaimo žmonės išsikėlė gyventi į gretimus kaimus, kai kurie 1958 metais grįžo į Lietuvą, kiti numirę ir palaidoti Alagirkos kapinėse.

Kapinėse palaidoti 5 lietuviai, nors atliekant kapinių inventorizaciją, atrasta daugiau sunkiai įžiūrimų kauburėlių. Tačiau negalėjome nustatyti kieno tai kapai. Kryžiai sutrešę, nuvirtę, arba visai jų nėra. Kapinių teritorija praktiškai tik spėjama.

1. Maždaug 10 metrų nuo kelio sunkiai įžiūrimas kauburėlis, tvorelė nuvirtusi, jau beveik supuvusi.
2. Sunkiai įžiūrimas kauburėlis, maždaug trys metrai nuo drebulės dešinėje pusėje ant kapo guli nuvirtęs medinis kryžius, o kairėje pusėje nuvirtęs pravoslaviškas kryžius. Ant kapo auga serbentų krūmas.
3. Kauburėlis su mediniu antkapiu, šalia nuvirtęs pravoslaviškas kryžius.
4. Sunkiai įžiūrimas labai mažas kauburėlis.
5. Sunkiai įžiūrimas labai mažas kauburėlis, be kryžiaus.
6. Mažas kauburėlis, stovi medinis mažas kryžius be užrašo.
7. Sunkiai įžiūrimas kauburėlis, šalia nuvirtęs kryžius be kryžmės.
8. Ant kauburėlio užvirtusi tvorelė, stovi pravoslaviškas kryžius.
9. Sunkiai įžiūrimas kauburėlis, be kryžiaus.
10. Kauburėlis labai mažas, stovi kryžius, atremtas į medį.
11. Mažas kauburėlis, stovi kryžius be kryžmės.
12. Sunkiai įžiūrimas kauburėlis, be kryžiaus.
13. Sunkiai įžiūrimas kauburėlis, be kryžiaus.
14. Maždaug trys, keturi metrai į kairę sunkiai įžiūrimas kauburėlis.
15. Sunkiai įžiūrimas kauburėlis, šalia nuvirtęs kryžius be kryžmės.

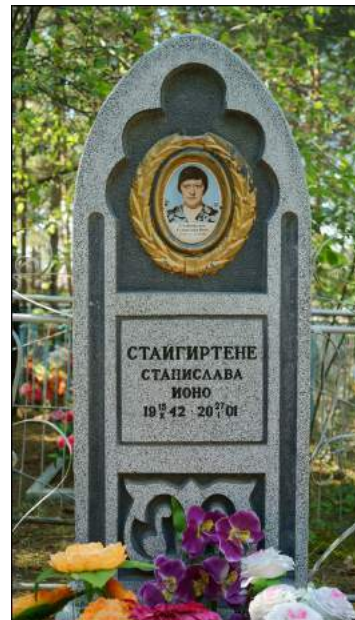
Lietuviškų kryžių ir kapų vietą,
jų autentiškumą sunku nustatyti.

ANGARSKIS

Dešiniajame Angaros krante yra Angarskio gyvenvietė. Apžiūrėjome abejas kapines. Senosios yra kaimo centre. Iš jų beveik nieko neliko. Yra tik keli pravoslaviški kapeliai prie mažos bažnytėlės, o kiti yra užstatyti. Per kapinių teritoriją eina gatvė. Viena pagyvenusi moteris sakė, kad buvo palaidotų ir lietuvių senosiose kapinėse. Bet tą informaciją patikrinti neturėjome galimybės. Dabartinėse kapinėse, kurios yra visai netoli nuo senųjų, radome keletą lietuviškų kapų.

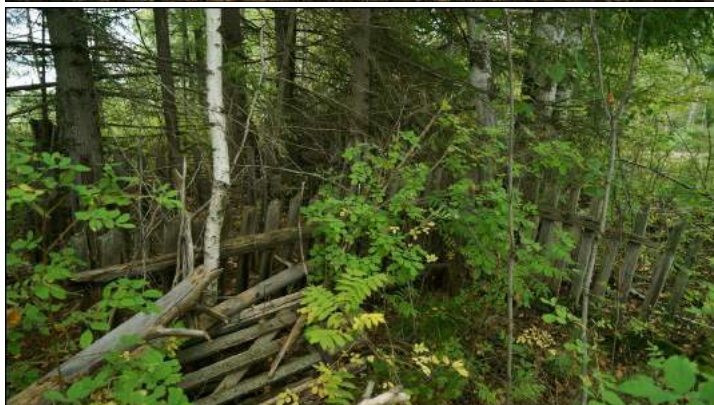

BAGATOLKA

Bagatolkos kapinės yra už 102 km nuo Tiuchteto kairėje kelio pusėje prieš laukymę, kurioje buvo tremtinių gyvenvietė. Apgriuvusios tvorėlės vos matomos nuo kelio.

1. kapas. Liko tik kasimo žymės.
2. 3 x 2,5 m medinė tvorėlė gerai išsilaikius. Yra kryžiaus liekanos, užrašai neišliko.
3. Išliko tik kauburys ir apsąmanojęs kryžius.
4. 3 x 2,5 m medinė dvigubo kapo tvorėlė. Kapas neįvardintas.
5. Išliko tik medinės tvorėlės liekanos.
6. Išliko tik kauburys.
7. 1,5 x 2,5 m medinė 1,2 m aukščio kapo tvorėlė. Kapas neįvardintas.
8. 1,5 x 2,5 m medinė 1,2 m aukščio kapo tvorėlė. Kapas neįvardintas.
9. 3 x 2,0 m medinės išvirtusios tvorėlės liekanos. Kapas neįvardintas.

BARAVOJUS

Netoli Pasečnoja kaimo, už kelių kilometrų buvo Baravoja kaimas ir kapinės. Dabar per jas nutiestas kelias. Šalia kelio dar išlikę keli katalikiški kryžiai ir kauburiai. Praktiškai kapinių neliko.

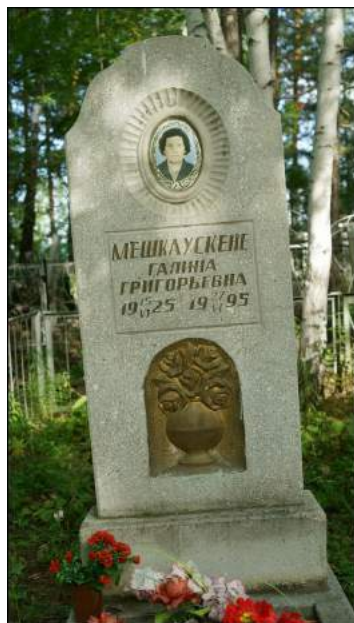
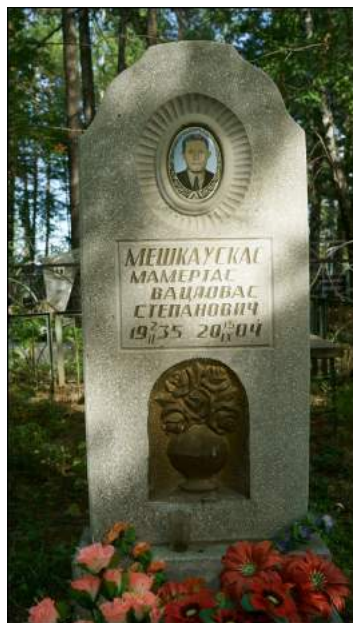
BOGUČIANAI

Gyvenvietė ant Angaros kranto, kuri tęsiasi net 9 km. Yra kelios, lygiagrečios upei, gatvės ir daug skersai kertančių gatvelių. Gyvenvietės plotis tik kai kur viršija puskilometrį, nes jos plėtimąsi riboja neaukštų, mišku apaugusių, kalvų grandinė. Dabar gyvena apie 4000 žmonių. Gyvena keletas lietuvių, jau gimusių Sibire. Tremties laikais Bogučianuose gyveno labai mažai lietuvių, nes visi buvo išskirstyti po miško kirtimo punktus ir lespromchozus, esančius abiejuose Angaros krantuose.

Senosiose kapinėse mes senų lietuvių kapų ir neradome. Yra tik keli mūsų laikų kapai, tai čia gyventi atsikėlusių artimieji.

ČINDATAS

Iš Mažeikių apskrities gyventojai buvo ištremti 1949 m. kovo 25 d. Sastatas buvo suformuotas ir išvyko kovo 27 d. Trys vagonai buvo užpildyti Lūšės geležinkelio stotyje, kad arčiau būtų vežti žmonės iš Židikų ir Ylakių valsčių. Atvežus į Bogotolo stotį pusę ešelono paliko, o kitus vežė toliau.

Ust-Čiulsko ir Čindato kaimai nuo rajono centro yra nutolę apie 100 km. Dar dabar, kai palyja, sunku pravažiuoti, o tremties metais buvo važiuojama tik traktoriais ir arkliais. Mašinomis važiuodavo tik vidurvasaryje, kai išdžiūdavo, arba žiemos pradžioje, kol neužpustydavo.

Atitremti lietuviai čia rado kalmukų, pavolgio vokiečių ir kitų tautybių tremtinių. Vėliau privežė iš lagerių buvusių politinių kalinių. Kolūkiai vertėsi sunkiais. Tremtiniais dar teko matyti malant rankinėmis girnomis. Dalis lietuvių jaunimo gavo leidimus mokytis mechanizatoriaus amato. Vėliau jie dirbo traktorininkais ir kombaininkais.

1. kapas. 3 x 2,5 m medinė tvorelė. Kryžiaus nėra.
2. 3 x 2,5 m medinė tvorelė. Viduje kampuose auga kedrai. Kryžiaus nėra.
- 3,4. Metalinė 1,2 m. aukščio, 4 x 2,4 m tvorelė. Iš metalino vamzdžio 1,3 m. aukščio kryžius, skersinis - 0,6 m. Kitas kryžius iš metalinio 8 cm švelerio, aukštis - 1,3 m., skersinis - 1,1 m.
Užrašas rusiškai: „Kryžius Klementij Stanislov“
5. 3 x 2,5 m medinė tvorelė. Kryžius supuvęs, užrašo nesimato.
6. Aptvaro nėra. Guli žolėmis apaugęs medinis kryžius. Yra medinė 15 x 25 cm lentelė, kurioje užrašyta: **VERONIKA MALŪKIENĖ SUGRĮŽO Į LIETUVĄ 1990**
- 7,8. 3 x 3,5 m medinė tvorelė. Kryžius supuvęs, kapas neįvardintas.

GREMUČIS

Gyvenvietė yra dešiniajame Angaros krante, kaip tik kitoje pusėje prie Bogučianų gyvenvietės. Tarp gyvenviečių veikia keltas, kuris perkelia ir žmones ir mašinas. Beveik visą 5 kilometrų pakrantę tarp Gremučio ir Krasnogorjevskio užėmė didžiulio lespromchozo teritorija. Dabar apie tai byloja medienos ir įrengimų likučiai.

Abiejų šių gyvenviečių žmonės laidojo vienose kapinėse, kurios yra prie Krasnogorjevskio. Apžiūrėję kapines lietuviškų kapų pėdsakų neradome. Gal ir nebuvo, nes pagal turimus archyvinius duomenis Gremūčyje gyveno tik apie 100 lietuvių, ir tai 1951 metais, kada mirtingumas buvo nedidelis. Jeigu ir buvo koks kapas, tai galėjo ir užlaidoti, nes dvi didokos gyvenvietės.

JARCEVAS

Didoka gyvenvietė ant Jenisiejaus kairiojo kranto, turinti prieplauką. Mažesnėse gyvenvietėse laivai prisišvartuoja prie smėlėto kranto, atsiremami į dugną. Kadangi yra prieplauka, tai ir dauguma keleivinių laivų sustoja ties šia gyvenviete. Jarcevas gana purvinas ir apgriuvęs kaimas, kuriame vešliai auga dilgėlynai. Rugpjūčio pabaigoje dar gana daug muselių, o ką ir bekalbėti birželio ar liepos mėnesiais kai būna jų antplūdis... Gyvenvietėje daug nenaudojamų ir apgriuvusių pastatų ir gyvenamų namų. Nors pasitaiko vienas kitas ir atstatytas ar gražiai suremontuotas. Šiaip gyventojų mažėja, nes nėra darbo. Yra sukrautos medienos rietuvės ant Jenisiejaus kranto. Šiek tiek vystomas miško pramonės verslas, bet labai toli iki buvusių apimčių. Gyvenvietėje gana daug privačių parduotuvėlių, kuriose galima nusipirkti būtiniausių pramoninių bei maisto prekių. Didelei mano nuostabai aš gavau nepasenusios ir nesugedusios dešros, šviežių sausainių. Anot pardavėjos prekes ji gavusi tik prieš dvi dienas. Tai puiku tokiam užkampyje. Girtų žmonių mačiau gana nedaug. Visi blaivūs ir kur nors skuba: kas į medžioklę, kas į žvejybą, o dar kiti į įvairias tarnybas. Yra nedidelis aerouostas, bet čia leidžiasi daugiausiai malūnsparniai su žmonėmis ir kroviniais iš įvairių naftos, dujų ar kitų verslovių. Uoste „triūsia“ didelis ekskavatorius, kuris iškrauna iš baržos į mašinas akmenis anglį. Anglimi yra kūrenama gyvenvietės katilinė, kuri aprūpina šiluma valstybines įmones ir įstaigas. Jarceve dabar gyvena tik apie 1800 gyventojų, o geresniais laikais buvo iki 3000 gyventojų. Gyvenvietėje yra mobilaus ryšio bazinė stotis, todėl ryšys gana geras. Anksčiau buvo tik Krivliake, todėl susirišti būdavo sunku.

Visi gyventojai skundžiasi atsiradusiais dideliais potvyniais, kurie užtvindo dalį kaimo. Gyventojus malūnsparniu tenka evakuoti į ant aukštesnio kranto esantį Krivliaką.

Kapinės yra gyvenvietės vakariniame pakraštyje, netoli mokyklos. Dabar jos atrodo gana siaubingai, nes yra užverstos nuo audros virtusiais medžiais, gana apžėlusios krūmais ir žolėmis. Gana daug auga dilgėlių. Senų lietuviškų kapų nėra. Naujesnių kapų dalyje pavyko rasti vienos lietuvės Emilijos Stravinskienės, mirusios 1989 metais, kapą. Šalia, tik kitame gale, yra bevardė piramidė su žvaigžde.

JARKI

Pravažiuodami kaimą, esantį ant gražaus aukšto Angaros kranto, apžiūrėjome šalia kelio esančias kapinaites. Lietuviškų kapų neradome.

KARABULA

Lietuviškų kapų neradome, bet sutikome latvi tremtinį Petris Lavineks Valdemars, kuris gimė Latvijoje netoli Rundalės. Jų šeimą ištrėmė 1941 metais. Tėvą atskyrė ir jis mirė kažkokiam lageryje netoli Kirovo. Iš pradžių Petriso šeima gyveno Artiūgine, o vėliau persikėlė į Karabolą. Jis sakė, kad lietuvių Karaboloje gyveno labai mažai.

KAZAČINSKOJE

Kazačinskojės gyvenvietėje dar gyvena vienas tremtinys Merkys Julijonas Algirdas, Igno, gimęs 1936 metais Zarasų rajone, Obelių valsčiuje, Gudų kaime. 1948 metais abu tėvus ir Julijoną Algirdą su broliu atvežė į Krasnojarsko kraštą, Kazačinskojės rajoną, Stepanovkos kaimą. Stepanovka yra už kokių 20 km. nuo Zacharovkos, dešiniajame Jenisiejaus krante. Merkių šeima už trijų metų pervažiavo į Zacharovkos kaimą. Visi tremtiniai paliko Stepanovkos kaimą ir persikėlė arba į Stepanovką arba į Karginą. Zacharovkoje Julijonas Algirdas gyveno iki 1963 metų, po to persikėlė į rajono centrą Kazačinskoje ir dirbo elektromechaniku.

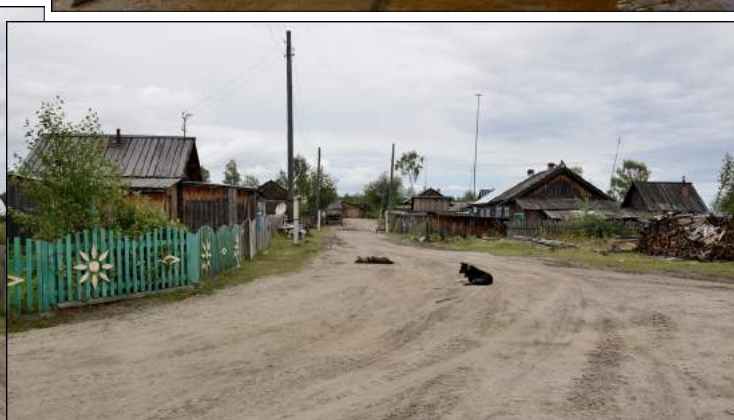
Kapinėse radome tik vieną lietuvės kapą, kurį galėjome identifikuoti. Yra šalia dar du kapeliai su katalikiškais kryželiais, bet lentelės surūdijusios.

KRIVLIAKAS

Miško kirtėjų gyvenvietė, esanti už 240 km. nuo rajono centro Jeniseisko. Gyvenvietė yra ant aukšto Jenisiejaus kranto. Šiose apylinkėse pats aukščiausias krantas. Gyvenvietę įkūrė per kolektyvizaciją atitremti rusų ūkininkai. 1948 metais iš Lietuvos, daugiausiai iš Kaišiadorių rajono, buvo atitremta apie 290 žmonių (87 šeimos). Maždaug pusę tremtinių apgyvendino Krivliako barakuose, o kitus netoliese esančioje Kureikoje. Visi jie kirtė mišką. Senyvo amžiaus jau nedarbingi ir vaikai buvo apgyvendinti atskirame barake. Beveik visi jie išmirė. Iškirtus miškus aplink šias gyvenvietes lietuviai buvo perkelti į Krivliaką. 1951-1952 metais dalis darbingų žmonių buvo perkelta į Terioškina, esantį maždaug už 45 km į vakarus nuo Krivliako. Vėliau į Ivanovą esantį dar toliau nuo Krivliako. Ten miške, barakuose jie ir gyveno. Tais pačiais metais iš Tugulano ir Novenkajos kirtaviečių buvo atvežta apie 160 lietuvių, atitremtų kartu su Krivliako tremtiniais. Visose gyvenvietėse buvo ir kitų tautybių tremtinių: rusų, baltarusių, ukrainiečių, totorių. Visi jie kirtė mišką, rąstus gabeno prie upių, rišo sielius į vilkstines ir vėliau Jenisiejumi plukdė į Igarką, Dudinką. Tremtiniai dar dirbo ir statybose – statė naujus barakus bei namus. 1956 metais tremtiniai pradėjo grįžti į Lietuvą.

Kapinės yra šiaurinėje gyvenvietės pusėje ant Jenisiejaus kranto. Šalia naftos produktų saugykla ir kuro kolonėlė. 1951 metais Motiejus Kavaliauskas ir Kazys Ratkevičius buvo padarę ir pastatę 13 metrų aukščio kryžių, kuris ilgainiui nugriuvo. 1987 metais jo vietoje buvo pastatytas kitas 4 metrų aukščio. Yra žinoma, kad 1956 metais Krivliake buvo palaidoti 49 lietuviai, o 2015 metais radau gal kokius 57 kapelius. Dalis jų - jau vėlesnių metų laidojimai.

MOMOTOVAS

Momotovas yra maždaug už 12 km. nuo Kazačinskajės, kairiajame Jenisiejaus krante. Tai buvusi kolūkio centrinė gyvenvietė. Po II pasaulinio karo Momotove buvo įkurtas miško pramonės ūkio kirtimo punktas. 1948 metais iš Utenos, Rokiškio, Zarasų ir Panevėžio miestų ir rajonų buvo atitremta apie 100 šeimų. Momotove tuo metu buvo apie 200 kiemų, kurie sudarė vieną ilgą gatvę, einančią palei upę. Į kitą Jenisiejaus krantą keldavosi tik valtimis. Po poros metų buvo įrengtas keltas. Atitremti lietuviai gyveno garažuose, pašiūrėse, palapinėse. Daug žmonių sirgo ir mirė. Vėliau pasistatė barakus, kuriuose 1 kambarys buvo 2-3 šeimoms. Apie 1953 metus buvo atgabenta daug kitų tautybių tremtinių. Atvyko ir buvusių kalinių, atlikusių bausmės koncentracijos stovyklose. Tarp jų buvo kunigas Jonas Būga ir dar keli lietuviai. Kirtavietės buvo už 15-20 km. nuo Momotovo. Ten ir dirbdavo dalis tremtinių. Jie tiesė per pelkes kelius iš rąstų, kuriais gabendavo medieną prie Jenisiejaus upės. Kiti tremtiniai statė pabėgių gamyklą ir šiluminę elektrinę. Ten vėliau ir dirbo. Per porą metų kaimas labai išaugo. Daug namų pasistatė ir lietuviai. Tiesiog miške atsirado „lietuviškos gatvės“. Buvo susibūrę lietuvių liaudies dainų ir šokių būreliai, krepšinio ir tinklinio komandos. 1957 metais lietuviai pradėjo grįžti į Lietuvą. Keli lietuviai sukūrė mišrias šeimas ir ilgai gyveno Momotove.

Kapinėse buvo palaidota apie 20 lietuvių. Mes radome 17 kapų.

NAZAROVAS

Nazarovo kapinės yra šalia plento, kairėje pusėje, važiuojant iš Ačinsko. Kapinės labai didelės. Lietuviškų kapų neradau, bet ir sunku tikėtis tokiose didelėse kapinėse. Beveik nemačiau kapų ketvirto ir penkto dešimtmečio. Tikriausiai senus nykstančius ir neprižiūrimus kapus sunaikina ir užlaidoja, nes visi stengiasi palaidoti savo artimuosius kuo arčiau miesto ir kur geresnės vietos. Visoje kapinių teritorijoje yra visai naujų kapų.

PASEČNOJE

Pasiekti tolimiausią Tiuchteto rajono gyvenamąją vietovę taigoje - Pasečnoją yra sunku net šiais laikais. 72 km kelias smėlėtas, panašus į Lietuvos žvyrkelį, toliau 8 km nežymiai pablogėja, o paskutiniai 40 km sunkiai pravažiuojami lengvąja mašina, ypač, po lietaus.

Vietiniai gyventojai mena lietuvius, noriai palydėjo į Pasečnoja kaimo kapines, tačiau lietuviškų kryžių ir kapų jau neliko. Gyventojai pasakojo, kad tremtinių artimieji išsikasė savo giminių palaikus.

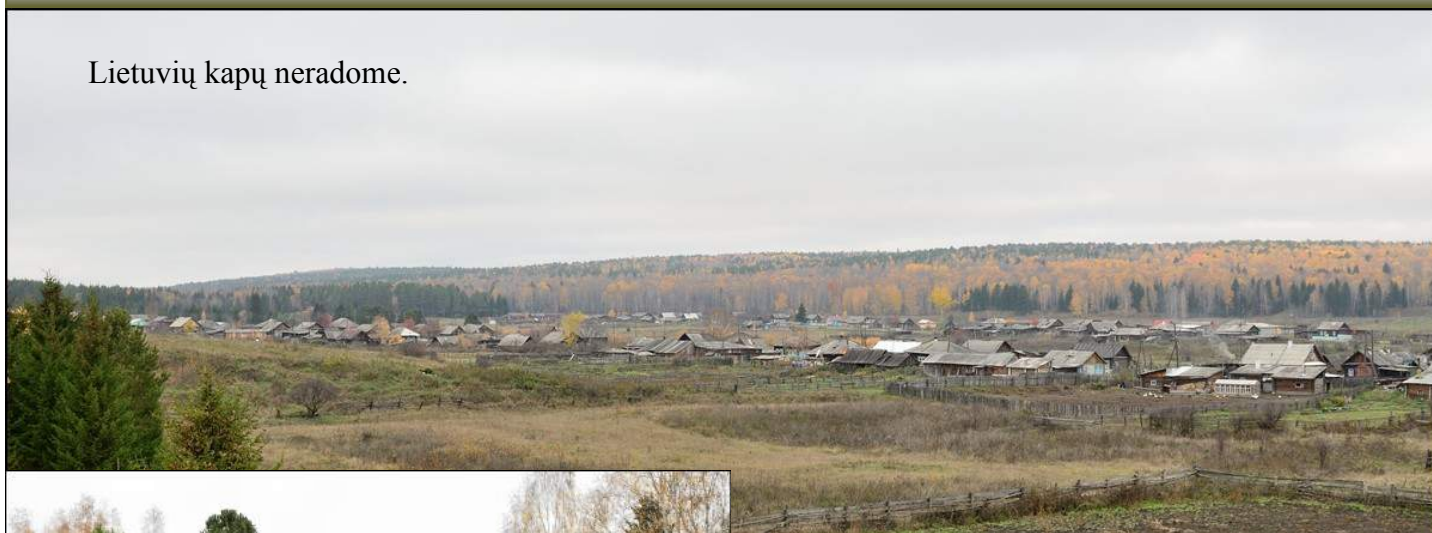
POVARIONKINAS

Šiame kaime lietuviai tremtiniai atsikėlė tik vėlesniais metais, todėl kapų nėra.

ROŽDESTVENSKOJE

Lietuvių kapų neradome.

UST ČIULSKAS

Baigiantis sunykti kaimas.

- 1 Kapas. Išliko tik kauburys.
2. Rusiški užrašai ant katalikiško kryžiaus: „**Koleda D.B.**“ Tvorelės nėra.
3. Rusiški užrašai ant katalikiško kryžiaus: „**Koleda C.K.**“ Tvorelės nėra.
4. 2,5 x 1,5 m. medinė tvorelė. 0,9 m aukščio katalikiškas kryžius. Skersinis - 0,4 m.
5. 2,5 x 1,5 m. medinė 0,8 m aukščio tvorelė. 1,2 m aukščio katalikiškas kryžius. Skersinis - 0,7 m.

Taip buvo ankstesniais metais, kai inventorizavome kapus, o dabar kapinės labai nusiaubtos buvusios vėtros. Jos metu buvo išversti beveik visi medžiai, kurie ir sulaužė, nuvertė ir sudaužė čia stovėjusius kryžius bei paminklus.

UST KARABULA

Tokio kaimo ir nebuvo. Buvo keli barakai, kuriuose gyveno lietuviai tremtiniai. Dabar jau niekas net nežino, kad ten buvo kokia nors gyvenvietė. Kaip tik per šią teritoriją eina naujai tiesiamas geležinkelis, kuris yra nukreipiamas į naująjį tiltą per Angaros upę. Automobilinis jau veikia, o geležinkelio – laukia savo eilės. Surasti kapines, jeigu jos ir buvo, dabar neįmanoma, nes tiesiant geležinkelį didelė dalis teritorijos infrastruktūros yra sunaikinta. Miškeliuose, prie upių santakos, yra buvęs gaisras, todėl viskas sudegė.

VOROKOVKA

Lietuvių kapų neradome.

ZACHAROVKA

Kaimas yra už 15 km į šiaurę nuo Kazačinskajės, kitame Jenisiejaus krante. Apie 1950 metus ją įkūrė atsiųsti tremtiniai iš Stepanovkos, tarp kurių buvo ir lietuvių. Aplink pirmąjį baraką pradėjo kurtis gyvenvietė. Zacharovkoje buvo pradėta gaminti pabėgius. Rąstus gabendavo iš taigos medžiais nuklotu keliu. Iki 1954 metų į Zacharovką iš Belokopytovkos ir Stepanovkos buvo atkelta 11 lietuvių šeimų. Jie buvo ištremti 1948 metais iš Rokiškio ir Zarasų rajonų. Vėliau į Zacharovką atvyko, paleistas iš koncentracijos stovyklos, buvęs švietimo ministras Konstantinas Šakenis. Į Lietuvą tremtiniai pradėjo grįžti 1958 metais.

Dabar gyvenvietė baigia sunykti. Liko tik 38 gyventojai, daugiausiai vyresnio amžiaus. Į kaimą yra atvesta elektros linija, todėl gyventojai turi elektrą. Yra viena maža parduotuvėlė, kurioje galima nusipirkti būtiniausių maisto produktų. Nuo aukštoko Zacharovkos kranto atsiveria puiki Jenisiejaus upės panorama.

Kapinės yra už 1 km į šiaurę nuo kaimo, šalia kelio į Belokopytovką. Radau apie 12 lietuviškų kapų. Senoji kapinių dalis labai apaugusi medžiais ir nedidelėmis eglaitėmis. Kryžiai pilnai uždengti nuo saulės ir vėjo, todėl labai pūva. Visi jau nuvirtę, išskyrus vieną kapą, kurį šiek tiek prižiūri Aleksiejus Sverkūnovas.

